

вигукуючи хвалу Чапасьву і драгуючи усіх, окрім радісного немовляти і пса.

Погодьтеся, щоб придумати таку ситуацію і створити подібні образи, потрібно немало творчої вигадки, а також образного і логічного мислення, оскільки образи ув'язуються в загальну ситуацію логічною ниткою.

Логічне мислення добре розвивають вправи, в яких вимагається знайти істотні ознаки речей: наприклад, можна запропонувати слово "кільце" і декілька слів, що мають до кільця безпосереднє відношення, – алмаз, діаметр, проба, печатка, округлість. Істотними ознаками предмета "кільце" виявляться тільки діаметр і округлість. Усе інше – це ознаки другорядні, бо кільця бувають різними: кільця можуть бути без алмазу, але з аметистом, смарагдом або зовсім без каменю; вони можуть не мати проби і печатки, або взагалі не бути ювелірним виробом, як, наприклад, кільця баскетбольні, гімнастичні, кільця дерева або гранати.

Корисні для логічного мислення також вправи на кшталт "тлумачного словника", коли ви просите роз'яснити і дати визначення таким поняттям, як дружба, ненависть, любов, ніжність і тому подібне. Попросіть учнів пояснити різницю (якщо така, на їх погляд, є) між поняттями горе і біда, щастя і радість, заздрість і ревності, жах і страх, терпіння і терплячість.

Не дивлячись на те, що усі наведені вправи покликані розвивати мислення, вони, поза сумнівом, зачіпають і чуттєву сферу людини (особливо експліцитно цей факт виражений в останній вправі). "Мислить не "чиста" думка, а жива людина, – писав С. Л. Рубінштейн, – тому в акт думки в тій чи іншій мірі завжди включається і почуття. Коли в єдності інтелектуального і афектного емоційність підпорядкована контролю інтелекту, включення почуття надає думці великої напруженості, пристрасності, гостроти. Думка, загострена почуттям, глибше проникає у свій предмет, ніж "об'єктивна", байдужа думка" [7, с. 317-318].

Розвиваючи як образний, так і логічний види мислення, все одно потрібно розвивати мислення творче, збагачуючи його усіма фарбами і відтінками почуттів, емоцій і відчуттів, наповнюючи його новими ідеями, несподіваними рішеннями й інтуїтивними осяяннями.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боно Едвард де. Латеральное мышление / Эдвард де Боно. – СПб., 1997. – 320 с.
2. Веккер Л. М. Психика и реальность: Единая теория психических процессов / Л. М. Веккер. – М., 2000. – 685 с.
3. Вуджек Том. Тренировка ума: (Упражнения для развития повышенного интеллекта) / Том Вуджек. – СПб., 1996. – 288 с.
4. Львов М. Р. Основы теории речи / М. Р. Львов. – М., 2000. – 248 с.
5. Немов Р. С. Психология: В 3 кн / Р. С. Немов. – М., 1997. Кн. 1-3.
6. Психологический словарь / Под ред. В. П. Зинченко, Б. Г. Мещерякова. – М., 1998. – 640 с.
7. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб., 1999. – 720 с.

УДК 378.048:347.96

Янчук О. В.

Київський національний
лінгвістичний університет

СТРУКТУРА ТА ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

У статті здійснено теоретичний аналіз етапів формування професійної спрямованості в психологічній та педагогічній літературі вітчизняних і зарубіжних вчених; визначено та охарактеризовано структурні компоненти етапів формування професійної спрямованості; уточнено зміст понять „потреба“, „інтерес“, „схильність“, „ідеал“, „світогляд“, „переконання“.

Ключові слова: професійна спрямованість, потреба в оволодінні професією, професійний інтерес, професійний ідеал, вироблення стійких ідеалів та світогляду, переконання.

Янчук Е. В. Структура и этапы формирования профессиональной направленности будущих юристов. В статье осуществлен теоретический анализ этапов формирования профессиональной направленности в психологической и педагогической литературе отечественных и зарубежных учёных; определены и охарактеризованы структурные компоненты этапов формирования профессиональной направленности; уточнено содержание понятий „потребность“, „интерес“, „склонность“, „идеал“, „мировоззрение“, „убеждения“.

Ключевые слова: профессиональная направленность, потребность в овладении профессией, профессиональный интерес, профессиональный идеал, выработка стойких идеалов и мировоззрения, убеждения.

Yanchuk O. V The structure and stages of professional orientation formation of future lawyers. In this article the author carried out theoretical analysis of the stages of professional orientation formation in psychological and pedagogical literature by native and foreign scientists; structural components of the stages of professional orientation formation are defined and given characteristics; specified the meaning of the following notions „need“, „interest“, „inclination“, „ideal“, „outlook“, „beliefs“.

Key words: professional orientation, the need in trade profession seizing, professional interest, professional ideal, development of resistant ideals and outlooks, beliefs.

На сучасному етапі будівництва правової держави перед вищою школою постає завдання підвищення інтелектуального рівня розвитку майбутніх фахівців, які здатні здійснювати процес комунікації з носіями інших культур. Нині стає все очевиднішим, що людство спрямовано на розвиток та розширення взаємозв'язку різних країн, народів та їх культур. Цей процес охопив різні сфери суспільного життя усіх країн світу, що має відображення в

зростанні культурних обмінів і прямих контактів між державними інститутами, соціальними групами та окремими індивідами різних країн.

У сучасному суспільстві зростає кількість фахівців, які мають володіти навичками спілкування іноземними мовами, особливо навичками спілкування з аудиторією на професійному рівні. Майбутньому професіоналу іноземна мова знадобиться для читання текстів за спеціальністю, для спілкування та листування з іноземними колегами, для участі в міжнародних конференціях тощо. Особливу роль відіграє знання іноземних мов в умовах юридичної діяльності. Професія юриста вимагає знань юриспруденції з урахуванням зарубіжного законодавства, а також умінь працювати з юридичними документами іноземною мовою. У зв'язку з цим виникає потреба в співробітниках, які володіють іноземними мовами. Тому сьогодні основним завданням вищої школи є підготовка висококваліфікованих спеціалістів – юристів-професіоналів, які здатні вирішувати завдання різного рівня складності, проводити необхідні перетворення щодо вимог професії та соціокультурної ролі юриста в сучасному суспільстві.

На нашу думку, професійна спрямованість є одним з найважливіших завдань при підготовці фахівця у ВНЗ, проте вирішення цієї проблеми вимагає урахування низки специфічних чинників, таких, як усвідомлений підхід до предмета, що вивчається; опора на самостійність; активізація знань, умінь, навичок; постійний акцент на професійну значущість іноземної мови; бачення перспектив її використання.

Процес формування професійної спрямованості відзначається значною складністю, що обумовлена ієрархічною структурою мотиваційної, пізнавальної, емоційно-вольової сфер спрямованості та впливом численних факторів об'єктивного та суб'єктивного характеру на сам процес формування професійної спрямованості.

Знання структури професійної спрямованості, її особливостей, урахування низки чинників процесу необхідні для успішного керівництва ним. Дослідження його як цілісного та цілеспрямованого педагогічного процесу передбачає аналіз етапів формування професійної спрямованості, що і є метою нашої статті. У ній ми проаналізуємо стан досліджуваної проблеми. Так, аналізом структурних компонентів етапів формування професійної спрямованості, педагогічних умов та заходів, що впливають на перебіг усього процесу, займалися видатні вчені: А. О. Вербицький, О. Ю. Голомшток, О. Б. Каганов, В. М. Мясішев, К. К. Платонов, А. П. Сейтешев, П. А. Шавір, Г. І. Щукіна та інші.

Формування будь-якого складного явища є поетапним процесом. Отже, формування професійної спрямованості як складного інтегративного утворення має певні етапи, визначити які ми зможемо, дослідивши проблему професійного розвитку особистості.

Заслуговує на увагу позиція науковців щодо змісту професійної спрямованості навчання у вищій

школі. А. М. Алексюк, С. І. Архангельський, В. П. Беспалько, І. Я. Лернер, М. В. Кларін, В. А. Казаков, Н. В. Кузьміна, М. М. Скаткін та інші вважають, що професійна спрямованість навчання у вищому навчальному закладі здійснюється за такими етапами:

I етап – початкова (примітивна) форма сприйняття і перетворення інформації на основі фізіологічного пристосування до середовища.

II етап – підсвідоме сприйняття, перетворення інформації на базі безумовних рефлексів і початкового усвідомлення інформації.

III етап – семантичний (змістовий) рівень, на якому інформація проходить низку перетворень, приймаючи форму поняття, що виражена мовною або іншомовною символікою. На цьому рівні між поняттями встановлюються логічні зв'язки й одержується спрямованість мислення до дій.

IV етап – прагматичний (практично-смісловий) рівень, де інформація перероблюється у професійно значущу залежно від визначених мотивів [23, с. 345].

На думку О. П. Околелова динаміка формування та розвитку професійної спрямованості студентів під час навчання в ВНЗ проходить декілька наступних етапів:

- емпіричний етап – первинне ознайомлення з обраною професією, еволюцією її становлення (1 курс);

- теоретичний етап – усвідомлення соціальної ролі майбутнього спеціаліста та його призначення / визнання в суспільстві (1-3 курс);

- теоретично-творчий етап – набуття теоретичних знань та практичних умінь, що сприяють розвитку професійної спрямованості майбутніх спеціалістів (1-5 курс);

- практичний етап – апробація та коригування студентами набутих теоретичних знань, дидактичних вмінь і навичок їх застосування під час виробничої практики (4-5 курс);

- теоретично-прикладний етап – виконання та захист випускної кваліфікаційної роботи як показник науково-теоретичного рівня підготовки, теоретичних знань та практичних умінь (5 курс) [25, с. 77-80].

Взаємозв'язок та взаємозалежність усіх цих етапів зберігається упродовж усього терміну навчання.

Л. А. Сподін пропонує розглядати етапи формування професійної спрямованості, враховуючи такі періоди професійного становлення особистості:

- професійної передорієнтації;

- професійної орієнтації з наступними фазами орієнтації (орієнтанта) та вибору спеціальності та вищого закладу освіти (абітурієнта);

- період навчання професії з фазами навчально-професійної адаптації, базової навчально-професійної підготовки, спеціалізації, набуття професійної кваліфікації відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня;

- період кваліфікованої професійної праці з фазами соціально-професійної адаптації, соціально-професійної ідентифікації, соціально-професійної стабілізації, підвищення соціально-професійної кваліфікації, соціально-професійного удосконалення [24].

Кожен з цих періодів Л. А. Сподін виділила за інтегральним критерієм діяльності людини, що спрямована на формування адекватного ставлення

особистості до праці, на її підготовку до професійного самовизначення, на вибір професії, оволодіння нею, реалізацію особистості у професійній діяльності, на професійну ідентифікацію [24, с. 84-85]. У професійно орієнтованому підході Г. Г. Ханцева розробила модель формування професійної спрямованості студентів технічних ВНЗ, де відображені такі 4 етапи формування професійної спрямованості:

- настановний етап, під час якого визначається вихідний рівень формування професійної спрямованості та відбувається диференціація студентів по групах за рівнями професійної спрямованості;

- формуючий (адаптаційний) етап характеризується формуванням емоційної спрямованості, що проявляється в появі інтересу до професії, позитивних мотивів до спілкування та адаптованості студентів до умов навчання в ВНЗ, систематичній навчальній діяльності;

- формуючий (основний) етап, під час якого підвищується рівень професійної спрямованості студентів, проявляються здібності студентів до самоуправління в навчальній діяльності;

- заключний етап, метою якого є формування професійно-морального самопізнання студента, що значно підвищує рівень професійної спрямованості студентів, а також здатність до самореалізації в навчальній та професійній діяльності [26, с. 57-58].

В. О. Зінченко пропонує реалізувати відповідні педагогічні умови щодо формування професійної спрямованості в три етапи:

1. Підготовчий етап, на якому у повному обсязі реалізуються проектно-цільова та діагностична функції процесу формування професійної спрямованості і який передбачає:

- осмислення та прийняття цілей формування професійної спрямованості особистості;

- визначення завдань цього процесу;

- проведення діагностики рівня сформованості професійної спрямованості особистості студентів;

- планування процесу формування професійної спрямованості майбутніх спеціалістів.

2. Етап реалізації цілей та завдань, на якому основну увагу необхідно приділити організаційній, комунікативній та стимулюючій функціям і здійснити:

- формування мотивів та настанов на реалізацію завдань формування професійної спрямованості особистості студента;

- організацію взаємодії учасників процесу формування професійної спрямованості майбутніх фахівців у певній сфері;

- регулювання діяльності учасників цього процесу.

3. Етап контролю результатів та корекції педагогічного процесу, на якому реалізується контрольна-оціночна функція процесу формування професійної спрямованості особистості та який включає:

- вибір критеріїв оцінки результатів формування професійної спрямованості студентів;

- врахування результатів цього процесу;

- аналіз суперечностей і перепон, що виявлені в

процесі формування професійної спрямованості майбутніх спеціалістів;

- визначення заходів щодо усунення виявлених відхилень педагогічного процесу та його коригування.

Оскільки було виявлено, що система формування професійної спрямованості містить підсистему педагогічної діяльності викладача та підсистему самоуправління навчально-виховної діяльності студента, то названі вище етапи педагогічного процесу характерні для обох підсистем [4, с. 123].

Л. М. Халяпіна в своїх працях виділяє такі етапи процесу розвитку професійної спрямованості:

- початковий – учень приймає рішення освоїти конкретну професію, має епізодичний, ситуативний інтерес, предметну установку, деякі трудові звички, проте у нього немає самостійності і не проявляється ініціатива;

- другий – учень має фіксовану установку на професію і стійкий інтерес; у нього проявляються схильності, але його більше цікавить практична сторона навчального матеріалу; сформована ціль дає загальний напрям навчально-виробничої діяльності, у нього з'являється почуття впевненості, самостійності; формується почуття відповідальності;

- третій – учень має сформовану установку на професію, стійкий інтерес та схильність до неї; проявляє особисту зацікавленість як до теоретичної, так і до практичної сторони навчального матеріалу; відбувається самоствердження особистості через професійну працю;

- четвертий – пристрасне захоплення своєю професією; спрямованість формується за наявності здібностей, схильності та покликани до обраної професії, ; відзначається професійна майстерність та наявність професійного ідеалу; при твердих переконаннях в особистій та суспільній значущості своєї професії [27, с. 104-105].

Так, В. В. Волкова, до думки якої ми схиляємося в своїх дослідженнях, виділяє два етапи процесу формування професійної спрямованості студентів-менеджерів:

- потреба в оволодінні професією й оволодінні нею, етап закінчується вихованням інтересу до діяльності й становить собою нижчу стадію розвитку професійної спрямованості;

- вироблення стійких ідеалів і світогляду особистості на основі інтересів і схильностей, етап завершується готовністю спеціаліста до самостійної професійної діяльності [2, с. 49-50].

У нашій статті ми спробуємо також проаналізувати структурні компоненти зазначених вище етапів формування професійної спрямованості та дослідити ті психічні властивості та явища, що впливають на розвиток і перебіг усього процесу.

На певному етапі життя кожної людини за її взаємодії з навколишнім середовищем і під впливом найрізноманітніших суб'єктивних і об'єктивних факторів розвивається потреба у самостійній професійній діяльності – потреба у виборі та оволодінні професією. Під потребами розуміють „стан індивіда, створений його потребою в об'єктах, необхідних для його існування або розвитку, який виступає джерелом його активності“ [17, с. 287]. Потреби людини обумовлені процесом її

виховання й виявляються в мотивах (захопленнях, потягах, бажаннях тощо), що спонукають її до відповідної діяльності й стають формою прояву потреб.

Д. О. Кікнадзе у своїй праці стверджує, що потреби є внутрішньою, глибинною основою всіх мотивів поведінки і вчинків індивіда, яка виражає саму його сутність [6]. Процес формування професійної спрямованості відбувається одночасно з процесом професійного становлення особистості і є по суті процесом формування провідних властивостей особистості на основі її потреби в професійному самовизначенні. Проте В. І. Селиванов вважає, що не всі мотиви діяльності людини зводяться до вираження ідеї модифікації потреб. „Вплив навколишнього світу породжує чимало мотивів, не пов'язаних з наявними потребами. Прохання, вимога, наказ, різноманітні впливи, що надходять від інших людей і предметів, докільля, викликають відповідні дії людини поза її потребами чи навіть всупереч їм...“ [21, с. 60].

Це лише підтверджує той факт, що пов'язаний із самовизначенням процес формування професійної спрямованості відбувається під впливом суперечливих факторів об'єктивного й суб'єктивного характеру. Одним з факторів, що впливає на процес формування професійної спрямованості, є наявність здібностей до оволодіння обраною професією.

К. К. Платонов зазначає, що здібності – „... це ті ж властивості особистості, але які розглядають у їх єдності з певною діяльністю“ [16, с. 5]. Виявляються здібності через швидкість, глибину, міцність оволодіння способами та прийомами діяльності, скерованої на формування професійної спрямованості особистості.

Існує багато різноманітних тлумачень поняття „здібності“, що дає право стверджувати про складність та важливість для людини такого утворення. Різні автори розглядають це поняття як:

- сукупність або синтез властивостей особистості, що відповідають вимогам діяльності (О. Г. Ковальов) [7];
- сукупність (структуру) стійких, хоча й мінливих під впливом виховання індивідуальних психологічних якостей людини, навіть структуру людини, що актуалізується у певному виді діяльності (К. К. Платонов) [16];
- ансамбль властивостей, необхідних для успішної діяльності, включаючи емоційні й вольові здібності людини, а також систему особистісних стосунків (О. Г. Ковальов, В. М. Мясичев) [8, с. 219].

Більшість учених єдині у погляді на те, що проблема формування професійної спрямованості нерозривно пов'язана з природою здібностей. Розвиток останніх у процесі формування професійної спрямованості має вирішальний вплив на формування професійних якостей спеціаліста. Іншим важливим чинником у формуванні професійної спрямованості є виникнення емоцій. Під емоціями ми розуміємо „... пристрасне переживання життєвого смислу явищ і ситуацій, обумовленого відношенням їх об'єктивних властивостей до потреб суб'єкта“ [17, с. 461]. Емоційний момент включено і в вироблення позитивного ставлення до майбутньої професійної діяльності, а також, „... є атрибутами дії й мають предметну спрямованість“ [22, с. 35].

З позитивного емоційного ставлення до професії розпочинається становлення потреби в професійній діяльності: від орієнтації до духовної потреби. На основі потреби в професійній діяльності у людини з'являються та розвиваються інші джерела її прагнень – почуття, інтереси, установки, ідеали й переконання, які вступають у складні взаємозв'язки з потребами.

Формування установок є наступною ланкою процесу виховання професійної спрямованості. Установка – це „... зайнята особистістю позиція, що полягає в певному ставленні до намічених нею цілей і виражається у вибірній змобілізованості й готовності до діяльності, направленої на їх здійснення“ [19, с. 224]. Наявність тієї чи іншої установки може змінити перспективу. Тому варто приділяти достатню увагу формуванню установки як готовності до діяльності, спрямованої на оволодіння професією.

Іншою важливою ланкою в процесі формування професійної спрямованості є плекання інтересу. У своїх роботах вчені розглядають інтерес як:

- тенденцію, прагнення, потребу особистості займатися саме цією сферою явищ, тією діяльністю, яка приносить задоволення (Г. І. Щукіна) [39];
- мотив дії і діяльності (Л. І. Божович [1], О. М. Леонтьєв [10]);
- особливе вибіркове ставлення до діяльності (В. М. Мясичев [13]);
- „об'єднуюче поняття, котре надає загального значення інстинкту, спонуці, почуттю, задоволенню та болу, емоціям та іншим відділам моторно-афективного життя“ (Р. В. Перрі [30, с. 32];
- засіб навчання (Л. І. Божович [1], Н. Г. Морозова [12]).

Проте дослідники вживають у своїх роботах термін „професійний інтерес“ як інтерес до тієї чи іншої професійної діяльності, на основі якого може здійснюватися в подальшому професійне самовизначення учнів [18]. Так, деякі вчені розглядають професійний інтерес як складний комплекс психічних властивостей і станів, що стимулюють діяльність людини, пов'язану з набуттям професії, і проявляться при зустрічі з різними об'єктами і явищами довкільля [17]. Професійний інтерес, на відміну від інших, входить до раніше набутого досвіду й мотивації. Тому особисто усвідомлений інтерес до професії має місце тоді, коли людина свідомо своїх інтересів та їх відповідності змістові, специфіці професійної праці.

Педагогіка розглядає такі шляхи формування професійного інтересу: зміна змісту, форм і методів навчання, включення учнів у професійно спрямовану діяльність (О. М. Землянська) [3].

Виховання стійкого інтересу до професії є необхідною умовою формування схильності до певної професії. Деякі вчені (А. П. Сейтешев [20], В. В. Чебишева [28] та інші) розглядають інтерес і схильність до професії як ідентичні поняття, як дві сторони одного цілого.

Схильність розуміють як:

- „... якість особистості, що складається в процесі виховання й розвитку і поєднує в собі стійкий інтерес до певної сфери знань, стійке емоційно забарвлене прагнення до діяльності у відповідній цьому інтересу

сфері з більш чи менш розвиненими здібностями, вміннями й навичками, що забезпечують успішне творче виконання цієї діяльності“ (І. О. Невський [15, с. 58])

- спрямованість до діяльності (С. Л. Рубінштейн [19]);

- потребу в певній діяльності (В. М. Мясищев [14]);

- прагнення займатися якоюсь діяльністю, потреба в цьому (М. С. Лейтес [9]).

Інтерес і схильність до професії лежать в основі формування професійних здібностей особистості. Професійний інтерес і схильність виступають одночасно цілком виховання учнів і засобом перетворення праці в потребу життя [19, с. 216].

Наступним етапом формування професійної спрямованості можна виділити вироблення стійких ідеалів і світогляду особистості на основі інтересів та схильностей. М. І. Макаров переконаний, що на основі вищих потреб (потреб у пізнанні, праці, спілкуванні) виникають найрізноманітніші інтереси й схильності, на основі яких формуються ідеали та світогляд [11].

Ідеали як „... уявлення про зразок людської поведінки й стосунків між людьми, що виражає історично обумовлене розуміння мети життя...“ [20, с. 137] є основною формою спрямованості особистості, що складається на підставі інтересів і схильностей. Лише стійкі інтереси і схильності визначають зміст ідеалу.

У процесі формування професійної спрямованості важливого значення набуває виховання професійного ідеалу, що впливає на процес професійного становлення людини. Професійний ідеал – „... це образ, що склався, в якому втілюються найкращі й найбільш характерні риси професії та представника цієї професії“ [20, с. 71]. Ідеал включає в себе прагнення й цілі в оволодінні уподобаною професією. Професійні ідеали реалізуються у виборі, оволодінні й праці в обраній професії, а також є складовими системи поглядів на професійну діяльність.

Під світоглядом розуміють „систему поглядів на об'єктивний світ і місце людини в ньому, на ставлення людини до навколишнього світу й самої себе, а також обумовлені цими поглядами основні життєві позиції людей, їх переконання (тобто, усвідомлені потреби, що спонукають особистість до дії відповідно до її ціннісних орієнтацій), ідеали, принципи пізнання та діяльність“ [10, с. 215].

Саме світогляд визначає зміст, широту інтересів, ступінь розвитку моральних якостей. Одним із вирішальних факторів, що впливають на процес формування професійної спрямованості, є рівень зрілості світогляду, професійних ідеалів та переконань особистості. Формування переконань є завершальним етапом процесу виховання професійної спрямованості. Переконання є „... стійким сплавом із пізнавальних, емоційних, вольових і мотиваційних компонентів, це знання, просякнуті почуттям й вольовими устремліннями“ [20, с. 145].

Становлення професійних переконань – процес, особливості якого залежать від рівня сформованості професійної спрямованості, а також від віку, інтересів та соціального досвіду учнів. Постійна активність у навчальній діяльності сприяє формуванню професійних переконань і створює основу для успішної творчої

діяльності. Переконання передбачають наявність різносторонніх і глибоких знань і навичок у відповідній галузі, хоча й не обмежуються ними. Вони становлять єдність знань, умінь та особливого ставлення (інтересу, схильності, ідеалу) до них як до умови успішної професійної діяльності та духовного становлення молоді людини.

Проаналізувавши дослідження в галузі педагогіки та психології, що присвячені проблемі формування професійної спрямованості, можна зауважити, що цей процес передбачає наявність принаймні двох етапів. Проте процес професійного становлення особистості потребує таких педагогічних впливів, які враховуватимуть особливості майбутньої професійної діяльності та закономірності розвитку особистості. Вищезазначене дозволяє зробити висновок, що проблема формування професійної спрямованості має вирішуватися поетапно, але комплексно.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – М.: Просвещение, 1968. – 464 с.
2. Волкова В. В. Формування професійної спрямованості студентів-менеджерів на початковому етапі навчання (на матеріалі англійської мови): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Валерія Володимирівна Волкова. – К., 2000. – 205 с.
3. Землянская Е. Н. Формирование профессиональных интересов старшеклассников к экономической сфере на основе интегративного подхода: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Елена Николаевна Землянская. – М., 1995. – 176 с.
4. Зінченко В. О. Формування професійної спрямованості студентів економічних спеціальностей на початковому етапі навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Вікторія Олегівна Зінченко. – Луганськ, 2007. – 264 с.
5. Касьянова И. Н. Педагогическое управление иноязычным образованием будущих юристов в процессе профессиональной подготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Инна Валерьевна Касьянова. – Магнитогорск, 2005. – 192 с.
6. Кикнадзе Д. А. Потребности. Поведение. Воспитание / Д. А. Кикнадзе. [под. ред. и при участии проф. В. Г. Афанасьева]. – М.: Мысль, 1968. – 148 с.
7. Ковалев А. Г. Психология личности / А. Г. Ковалев. – М.: Просвещение, 1970. – 391 с.
8. Ковалев А. Г. Психические особенности человека: В 2 т. / А. Г. Ковалев, В. Н. Мясищев. – Л.: Изд-во Лен. ун-та, 1960. – Т. 2. – 304 с.
9. Лейтес Н. С. Об изучении проблемы склонностей в русле идей Б. М. Теплова / Н. С. Лейтес // Вопросы психологии. – 1976. – № 5. – С. 42 – 54.
10. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. / А. Н. Леонтьев. – М.: Политиздат, 1977. – 304 с.
11. Макаров Н. И. Об изучении направленности рабочего / Н. И. Макаров // Материалы третьей научной конференции по вопросам психологии. – Ташкент: Изд-во Ташкентского университета. – 1964. – Вып. 2. – С. 30 – 41.
12. Морозова Н. Г. Учителю о познавательном интересе / Н. Г. Морозова. – М.: Знание, 1979. – 46 с.
13. Мясищев В.Н. Личность и отношения человека / В. Н. Мясищев // Материалы симпозиума „Проблемы личности и отношения человека“. – М.: Изд-во МГУ, 1969. – С. 22 – 29.
14. Мясищев В.Н. Проблема способностей в советской психологии и ее ближайшие задачи / В. Н. Мясищев // Проблемы способностей. – М.: Изд-во АПН РСФСР. – С. 70 – 81.
15. Невский И. А. Склонности, их изучение и развитие в

- процессе обучения в школе / И. А. Невский // Вопросы психологии. – 1964. – № 2. – С. 54 – 62.
16. Околелов О. П. Управление профессиональной подготовкой будущего учителя / О. П. Околелов // Советская педагогика. – М., 1984. – № 10. – С. 77–81
17. Платонов К. К. Об изучении и формировании личности учащегося / К. К. Платонов, Б. И. Адашкин. – М.: Высшая школа, 1966. – 224 с.
18. Психология: Словарь / [под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского]. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
19. Профконсультационная работа со старшеклассниками / [под ред. Б. А. Федоришина]. – К.: Радянська школа, 1980. – 160 с.
20. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М.: Педагогика, 1976. – 416 с.
21. Сейтешев А. П. Профессиональная направленность личности / А. П. Сейтешев. – Алма-Ата: Наука Казахской ССР, 1990. – 336 с.
22. Селиванов В.И. О побудительных силах поведения личности / В. И. Селиванов // Вопросы психологии. – 1957. – № 3. – С. 57 – 63.
23. Симанов П. В. Что такое эмоции? / П. В. Симанов. – М.: Знание, 1966. – 226 с.
24. Скаткин М. Н. Проблемы современной дидактики / М. Н. Скаткин. – [2-е изд.]. – М.: Педагогика, 1984. – 96 с.
25. Сподін Л. А. Педагогічні умови формування професійної спрямованості особистості студентів вищих аграрних закладів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Людмила Анатоліївна Сподін. – К., 2001. – 19 с.
26. Ханцева Г. Г. Формирование профессиональной направленности студентов в процессе изучения иностранного языка (на материале технического вуза): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Галина Григорьевна Ханцева. – Рубцовск, 2000. – 126 с.
27. Халяпина Л. Н. Социализация учителя / Л. Н. Халяпина. – М.: Новое знание, 2005. – 128 с.
28. Чебышева В. В. Психология трудового обучения / В. В. Чебышева. – М.: Высшая школа, 1983. – 175 с.
29. Щукина Г. И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе / Г. И. Щукина. – М.: Просвещение, 1979. – 160 с.
30. Perry R.B. General Theory of Value / R.B. Perry. – New York, 1926. – 213 p.

УДК 378.147

Рижиков В. С.Кіровоградський інститут
ім. Святого Миколая МАУП

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО СПЕЦІАЛІСТА-ЮРИСТА ВІДПОВІДНО ДО ПРОФЕСІОГРАФІЧНОГО ПРОФІЛЮ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З ДОПОМОГОЮ ІГРОВОГО НАВЧАННЯ

У науковій статті розкривається значення ігрового навчання на семінарських заняттях для формування спеціаліста юриста-правознавця відповідно до цільової моделі фахівця. Використання ролевих та ділових ігор на семінарських заняттях дозволяє сформувати відповідні якості юриста, які неможливо сформувати за традиційного навчання.

Ключові слова: професіограма, ігрове навчання, юрист.

Рижиков В. С. Формирование современного специалиста-юриста согласно профессиографического профиля на практических

занятиях с помощью игрового обучения. В научной статье раскрывается значение игрового обучения на семинарских занятиях при формировании юриста-правоведа согласно целевой модели специалиста. Применение ролевых и деловых игр на семинарских занятиях позволяет сформировать соответствующие качества юриста, которые невозможно сформировать при традиционном обучении.

Ключевые слова: профессиограмма, игровое обучение, юрист

Ryzhikov V. S. The Importance of Role and Business Games Usage on the Practical Classes to Form Future Lawyers According to Special Purposes of the Specialist Model. The article tackles the importance of the seminars to prepare Specialist degree of Lawyers according to Special Purposes of the Specialist Model. The usage of role and business games in seminars allow forming corresponding qualities of a lawyer which cannot be formed during traditional classes.

Key words: profессиogramma, role games, lawyer.

Формування правової держави, удосконалення законодавства вимагають значного реформування системи підготовки кваліфікованих юридичних кадрів, спрямованої на розвиток самостійного юридичного мислення, формування професійної юридичної правосвідомості, утвердження основних принципів і цінностей, пов'язаних з моральними основами, гуманістичною роллю права в житті суспільства. Сьогодні потрібна генерація юристів, здатних працювати в нових динамічних соціальних, економічних і політичних реаліях.

Значні розробки щодо зазначеної наукової проблеми професійної підготовки юристів існують у галузі професійної педагогіки, юридичної психології (С. П. Бочарова, А. Є. Коновалова, В. Ю. Шепітько, Ю. В. Чуфаровський, М. І. Порубов, О. М. Порубов).

Мета статті – розкрити значення ефективності ігрового навчання в професійній підготовці юристів відповідно до професіограми юриста; порівняти традиційну систему проведення практичних (семінарських) занять з використанням інтенсивних методів навчання.

Для того, щоб підготувати відповідного фахівця для ринкової економіки, зокрема юриста-правознавця, потрібна цільова модель спеціаліста. Якщо сказати простою мовою, зрозумілою для широкого загалу, потрібно мати «креслення спеціаліста». Цільова модель спеціаліста – це системоутворюючий фактор у процесі побудови професійної підготовки, повний набір знань, навичок і вмінь, а також основних життєзабезпечуючих систем у професійно важливих якостях, зібраних воедино з урахуванням спеціалізованих методичних напрямів у діяльності спеціаліста, особливостей його професійної діяльності [3].

Сьогодні ми можемо сказати впевнено, що соціальний запит на професії у ринковій економіці вимагає цільової моделі спеціаліста у кожній галузі підготовки, окремо ці вимоги визначаються не тільки розвитком науково-технічного прогресу, але й